

enciclopèdia

Editorial
Barcino

Ajuntament
de Barcelona

VOLUM V

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA

*Literatura
contemporània (I)
El Vuit-cents*

ENCICLOPÈDIA
CATALANA

EDITORIAL BARCINO

AJUNTAMENT
DE BARCELONA

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA: L'OBRA

La publicació del volum V, titulat **El Vuit-cents**, representa l'aparició d'un nou volum d'un gran projecte editorial i cultural —segurament un dels més importants que avui hi ha en el món de l'edició a Catalunya—, la nova i actual **Història de la Literatura Catalana**, que abasta des dels inicis fins al present.

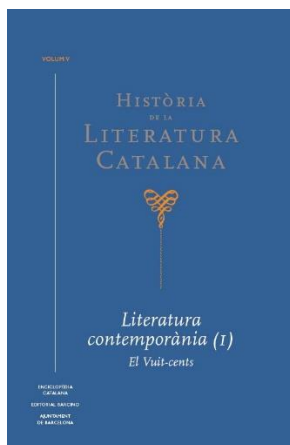
Aquest V volum forma part, doncs, d'una nova Història (8 volums, 4.500 pàgines), que és la tercera història general de la literatura catalana de proporcions semblants escrita al llarg dels segles XX i XXI. La més recent ha estat la **Història de la Literatura Catalana** d'Ariel (1964-88) (Riquer, Comas, Molas). Anteriorment, Jordi Rubió i Balaguer havia publicat una important **Historia de la Literatura Catalana** dins **Historia general de las literaturas hispánicas** (1949-1958), dirigida per Guillem Díaz Plaja, que arribava fins als Jocs Florals del segle XIX. Anys després fou traduïda i publicada en català (1984) per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Però, com dèiem, la de Rubió es tancava entorn de la meitat del segle XIX i la de Riquer, Comas i Molas, per la seva data de publicació, als anys vuitanta del segle XX i no recollia ni podia recollir la darrera i recent bibliografia crítica. La present història cobreix fins la primera dècada del segle XXI i es tanca el 2012 i actualitza tots els referents bibliogràfics.

Així la nova HLC recull, sintetitza i actualitza la gran i important aportació bibliogràfica que el món acadèmic i les recerques i estudis històrics han generat al llarg d'aquests darrers trenta anys en què el català ha estat llengua oficial a l'ensenyament i administració del país. La nova HLC és la confluència de tot aquest treball. És un projecte col·lectiu perquè seixanta-set investigadors i professors de les universitats catalanes estan immersos i compromesos en la seva elaboració. Professors de la Universitat de Barcelona, l'Autònoma de Bellaterra, la Pompeu Fabra, l'Institut del Teatre, la Universitat Oberta de Catalunya, les universitats de Girona, Lleida i Vic, la Rovira i Virgili de Tarragona i Reus, les universitats d'Alacant i de València, la Jaume I de Castelló o la Universitat de les Illes Balears. També de la Universitat de Liverpool o de la Johns Hopkins University.

El primer volum de l'Edat Mitjana, que abastava dels orígens al segle XIV, es publicà l'any 2013. El segon, segles XIV i XV, l'any 2014 i el tercer, segle XV, que tancava els tres volums

de la literatura medieval, el 2015. L'etapa medieval ha estat dirigida per Lola Badia. El IV volum, **Literatura moderna. Renaixement, Barroc i Il·lustració**, que abraça del segle XVI al XVIII, es publicà el 2016 sota la direcció de Josep Solervicens. Volum del tot transcendent perquè crea i estableix una nova categorització de la Història de la Literatura Catalana en fer caure en desús el concepte de Decadència i redefinir la Història segons les conceptualitzacions que fixen i estableixen les grans literatures occidentals: Renaixement, Barroc i Il·lustració.

LITERATURA CONTEMPORÀNIA (1) EL VUIT-CENTS

El cinquè volum, **El Vuit-cents**, redefineix també la interpretació que del segle XIX tenia la historiografia catalana fins avui. Perquè hi pugui haver una Renaixença ha d'haver-hi hagut abans una Decadència. Foren els mateixos vuitcentistes que establiren aquesta dicotomia per justificar la Renaixença que es produeix a partir de la segona meitat del segle XIX. Una dicotomia que ha explicat la història de la literatura catalana fins avui. Una historiografia nacionalista complaent amb aquesta idea havia propiciat aquesta doble

visió del segle XIX. Estudis recents com els de Joan-Lluís Marfany mostren, però, amb una visió històrica menys complaent i més real i certa, com el pas de l'antic règim absolutista a una ideologia liberal (la constitució de Cadis del 1812) ajuda a construir i projectar la forma d'un estat espanyol més modern i liberal que, per una idea de progrés, accentua la diglòssia en les classes dirigents catalanes, que assumeixen el castellà com a llengua de cultura. La superació d'aquest conflicte de base, la lluita contra un regionalisme cultural reduccionista, és el que orienta el procés històric i literari del segle XIX.

Les dues parts del volum mostren aquest procés. La primera assenyala la diglòssia dominant però també les esclatxes culturals que es van produint amb la introducció d'estètiques europees modernes —a través de les revistes literàries i culturals que estableixen unes noves poètiques— com ara el Romanticisme. Noms i obres com les de Josep Robrenyo, Bonaventura C. Aribau o Joaquim Rubió i Ors expliquen aquest itinerari que, amb la restauració dels Jocs Florals el 1859, obre el camí cap a la progressiva Renaixença de la segona meitat del XIX, que significa la superació de la diglòssia cultural

assumint la plenitud del català com a llengua literària i de cultura així com, a final de segle, les primeres manifestacions o articulacions d'un nacionalisme polític. Una nova crítica, Yxart i Sardà, que aplanava el camí cap a les actituds literàries del naturalisme, i la tríada dels grans noms (Verdaguer, poesia; Àngel Guimerà, teatre, i Narcís Oller, novel·la) representen els punts de culminació i maduresa de cada gènere i porten la literatura catalana cap al moviment modernista de final de segle (Volum VI). Els capítols d'aquesta segona meitat del segle fixen no solament l'obra dels grans noms sinó que aprofundeixen també en l'estudi i el coneixement de les obres d'autors com ara Frederic Soler, Marià Aguiló, Víctor Balaguer, Teodor Llorente, Apel·les Mestres, Miquel Costa i Llobera o Josep Pin i Soler, a més d'altres noms rellevants, sobretot en el camp de la narrativa, alguns activament reivindicats avui com Dolors Monserdà, que atorguen un gruix important a la literatura catalana de la segona meitat del segle XIX.

ELS AUTORS

✓ Director de l'obra:

Àlex Broch (1947). Ha estat professor de Literatura Catalana Contemporània a la Universitat Rovira i Virgili (1995-2005) i d'Història del Teatre Universal a l'Institut del Teatre de Barcelona (1995-2014). Ha estat secretari del centre Català del PEN (1978-1985). Com a editor ha tingut cura de la direcció de col·leccions a Edicions de la Magrana (1980-1987), ha estat director literari adjunt d'Edicions 62 i Península (1988-1995) i assessor literari i director de col·leccions d'Edicions Proa (1998-2007) i d'Enciclopèdia Catalana. I, en el camp castellà, ha dirigit "Clásicos Universales" a l'editorial Océano/Losada. (1998-2002). Com a crític i investigador és autor dels llibres *Literatura catalana dels anys setanta* (1980), *Literatura catalana: balanç de futur* (1985), *Literatura catalana dels anys vuitanta* (1991), *Forma i idea en la literatura contemporània* (1993), *Miquel Martí i Pol: vida i poesia* (2006), *Sobre poesia catalana. Lectures crítiques 1973-2006*. (2007) i *Miquel Martí i Pol: lector i crític* (2014). També és autor de les antologies de narració: *Joc d'asos* (1981) *Mà de reis* (1985) i de les de poesia: *Poesia catalana. Antologia 1939-1968* (1985), *Antologia poètica* (1999) de Miquel Martí i Pol i *Antologia bufa* (2002) de Pere Quart.. També ha preparat antologies de poesia i narrativa que han estat traduïdes i publicades a Eslovènia, Rússia, Alemanya i Portugal. Coautor de *Panorama de la literatura catalana* (1998) i *Cuba en la literatura catalana* (2002). En el camp de la teoria crítica ha estat antòleg i curador de la

versió catalana del recull d'assajos *Lingüística poètica i altres assajos* (1989) de Roman Jakobson. Ha participat en força llibres col·lectius i ha investigat i publicat nombrosos articles sobre la presència de Barcelona en la narrativa estrangera i l'obra crítica de Josep Maria Castellet. Ha estat director del *Diccionari de la Literatura Catalana* (2008). Ha dirigit la revista "Estudis Escènics" de l'Institut del Teatre i és membre del Consell de Direcció de la col·lecció de clàssics grecs i llatins de la Fundació Bernat Metge. Actualment dirigeix la nova *Història de la Literatura Catalana* (8 volums). Com a narrador ha publicat el llibre *La mirada de pedra* (2013).

✓ **Directors *Literatura Contemporània* (1) *El Vuit-cents***

Josep M. Domingo (1957) va fer estudis de filologia catalana a la Universitat de Barcelona: el 1980 va obtenir-ne la llicenciatura i el 1992 el doctorat. Va ser professor de literatura catalana a la Universitat de Lleida de 2000 a 2014. Ara n'és a la de Barcelona, de la mateixa especialitat. Ha publicat *Josep Pin i Soler i la novel·la, 1869-1892. El cicle dels Garriga* (1996), *Jocs Florals de Barcelona en 1859. Edició facsímil, documents i testimonis* (2009) i ha dedicat estudis a aspectes variats de la literatura del segle XIX: Joaquim Rubió i Ors, Apel·les Mestres, Verdaguer, els Jocs Florals, el fenomen de la Renaixença, la historiografia, Narcís Oller. Ha coordinat els volums col·lectius *Estudis sobre el positivisme a Catalunya. 1* (amb Rosa Cabré, 2007), *C'est ça le théâtre! Josep Yxart i el teatre del seu temps* (amb Rosa Cabré, 2009), *Barcelona i els Jocs Florals, 1859. Modernització i romanticisme* (2011), *Joc literari i estratègies de representació. 150 anys dels Jocs Florals de Barcelona* (2012) i *De realisme. Aproximacions i testimonis* (amb Anna Llovera, 2013). És investigador del Grup d'Estudi sobre la Literatura del Vuit-cents i un dels editors de la col·lecció "El Vuit-cents". També és membre de la Societat Verdaguer. Ha redactat els capítols 2 ("Poètiques. De les bones lletres a la literatura"), 3 ("La literatura catalana"), 5 ("Renaixença i literatura catalana, 1859-1893"), 13 ("Teodor Llorente") i 15 ("Apel·les Mestres").

Enric Cassany és professor del departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha dedicat estudis al costumisme (entre els quals, *El costumisme en la prosa catalana del segle XIX*, 1992) i a la narrativa i la crítica literària catalanes del segle XIX, sovint a propòsit d'edicions de què ha tingut cura (*Quadres de costums urbans del Vuit-cents*, 1987; Josep Yxart, *Novel·listes i narradors*, 1991; *Francesc Miquel i Badia, crític literari al Diario de Barcelona* [amb Antònia Tayadella], 2001; Robert Robert,

Barcelona avui en dia, 2004; Narcís Oller, *Memòries. Història de mos llibres i relacions literàries*, 2014; Emili Vilanova, *Escenes barcelonines*, 2016 [els dos darrers amb A. Soler Pejoan]. Ha coordinat el volum *Panorama crític de la literatura catalana. Segle XIX* (2009), en el qual figura també com a redactor. Ha publicat sobre poetes i prosistes del segle XX (Josep Carner, Josep Lleonart, Joaquim Ruyra, Francesc Pujols...), i sobre educació literària i literatura juvenil. És membre de l'*Aula Molas* i del consell de redacció d'*Estudis Romànics*.

✓ **Autors Literatura Contemporània (1) El Vuit-cents**

Ramon Bacardit (1962) és professor de llengua i literatura catalanes a l'IES Montserrat Miró i Vilà de Montcada i Reixac. A la Universitat Autònoma de Barcelona seguí estudis de Filologia Catalana i se'n doctorà per la Universitat de Barcelona. És membre de la Societat Verdaguer i especialista en teatre català del segle XIX. Va participar en el volum sobre la història del teatre Romea (*Romea, 125 anys*, 1989), ha estat redactor del *Diccionari de la Literatura Catalana* d'Edicions 62 (dir. Enric Bou, 2000) i del d'Enciclopèdia Catalana (dir. Àlex Broch, 2008). Va tenir cura, amb Miquel M. Gibert, del volum *El debat teatral a Catalunya. Antologia de textos de teoria i crítica dramàtiques. Segle XIX* (2003) i de l'apartat dedicat a Guimerà de la *Literatura Catalana Contemporània* editada per la Universitat Oberta de Catalunya (1999). Ha publicat diverses edicions d'obres de Guimerà (*En Pólvora, Terra baixa, Maria Rosa, Mar i cel*) i articles sobre la seva obra. També va publicar la seva tesi doctoral sobre l'obra de Guimerà: *Tragèdia i drama en l'obra d'Àngel Guimerà* (2009).

Miquel M. Gibert (1956) és professor titular de Literatura Catalana a la Facultat d'Humanitats de la Universitat Pompeu Fabra. Com a investigador s'ha dedicat a la història del teatre català del segle XIX i de la primera meitat del XX. Ha publicat *El teatre de Joan Oliver* (1998) –reelaboració de la seva tesi doctoral–, diversos articles sobre el teatre de Josep M. de Sagarra, i edicions de peces d'aquest dramaturg, de Manuel Angelon i de Màrius Torres. També, amb altres autors, dues antologies comentades de teoria dramàtica i crítica teatral a Catalunya dels segles XIX i XX. Ha publicat, igualment, com membre del grup de recerca TRILCAT, articles de recepció en la cultura catalana d'autors d'altres dramaturgies, com Molière, George G. Shaw i Txèkhov. Va ser col·laborador del professor Narcís Garolera en l'edició crítica del teatre de Josep M. de Sagarra (2006-2016).

Joan-Lluís Marfany (1943). Va estudiar Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, on va llicenciar-se en Filologia Romànica el 1967 i doctorar-se, en Filologia, el 1982. Va assistir al mateix temps a les classes de literatura que Joaquim Molas (de qui sempre s'ha considerat deixeble) i altres impartien als semiclandestins Estudis Universitaris Catalans. Va simultanejar els estudis amb feines diverses dins el món editorial. Entre altres coses, va formar part del petit equip que, sota la direcció de Jordi Carbonell, va posar en marxa el que acabaria sent la *Gran Enciclopèdia Catalana* i va curar i prologar diversos volums de la col·lecció «Antologia Catalana». Des del 1963 va ser també col·laborador freqüent de *Serra d'Or*, especialment dins la secció de teatre. El 1967 va marxar a Liverpool, primer com a lector d'espanyol i professor de català i, a partir del 1970, com a membre permanent del personal docent del que encara era la School of Hispanic Studies d'aquella Universitat. En excedència del 1970 al 1972, va fer classes de literatura catalana al tot just creat Col·legi Universitari de Girona. Reintegrat a Liverpool, la resta de la seva vida professional hi va transcórrer, fins a la seva jubilació el 2008, i encara n'és Senior Honorary Research Fellow. A més d'un bon nombre d'articles, ha publicat els llibres *Aspectes del modernisme* (1975), *La cultura del catalanisme* (1995), *La llengua maltractada* (2003) i *Llengua, nació i diglòssia* (2008). Des d'abans de la jubilació treballa en una revisió radical de la Renaixença de la qual ha publicat recentment una primera part, sota el títol *Nacionalisme espanyol i catalanitat (1789-1859)* (2017). Viu a Southport, prop de Liverpool.

Joan Mas i Vives (1951), és catedràtic de Filologia Catalana a la Universitat de les Illes Balears. Es llicencià (1974) i es doctorà (1984) en Filologia Romànica (Hispaniques) a la Universitat de Barcelona. Especialista en temes del segle XIX, ha publicat, sobre aquesta època, *El teatre a Mallorca a l'època romàntica* (1986), *Josep de Togores i Sanglada, comte d'Aiamans, biografia d'un il·lustrat liberal* (1994) i *La construcció d'una identitat. El debat ideològic i cultural entorn de Josep M. Quadrado i Josep Lluís Pons i Gallarza* (2008). També ha dedicat nombrosos estudis i edicions crítiques a alguns dels autor que més hi destacaren, com Josep de Togores, Tomàs Aguiló, Joaquim Rubió i Ors, Marià Aguiló, Josep Lluís Pons i Gallarça, Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover. En un altre sentit, ha dedicat assaigs importants a la història de les arts escèniques catalanes des dels orígens fins al segle XX, tasca que ha culminat amb la publicació del volum d'*Estudis teatrals* (2013), i, sobretot, amb la direcció del *Diccionari del teatre a les Illes Balears* (dos volums, 2003 i 2006). S'ha ocupat, igualment, de poetes contemporanis: *Domini fosc. (Assaigs sobre poesia)* (2003) i *Damià Huguet, seqüències...* (2007). Com a novel·lista ha publicat *Com*

una vella cançó (2008), *Kabul i Berlin a l'últim segon* (2011) i *Diable de Byron!* (Premi Ciutat de Palma 2016).

Ramon Pinyol i Torrents Professor Emèrit de la Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya. Ha estat director de la Càtedra Verdaguer d'Estudis Literaris de la Universitat de Vic. Actualment és president de la Societat Verdaguer, codirector de l'*Anuari Verdaguer* i membre del comitè editorial de l'edició crítica de l'obra completa de Verdaguer promoguda per la Societat Verdaguer). Dels seus darrers títols relacionats amb Verdaguer sobresurten "Introduction" i "Chronology", in *Selected Poems of Jacint Verdaguer. A bilingual edition. Edited and translated by Ronald Puppò*. (Chicago i Londres: The University of Chicago Press, 2007), "Jacint Verdaguer" (amb Ricard Torrents), dins Cassany, E. (dtor). *Panorama crític de la literatura catalana* (Barcelona: Vicens Vives, 2009), i *Verdaguer sota el franquisme: censura i manipulació* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2018). Des de febrer de 2014 és Membre Numerari de l'Institut d'Estudis Catalans i des del febrer de 2018 President de la seva Secció Històrico-Arqueològica.

Josep Maria Sala-Valldaura Doctor en Filologia per la Universitat de Barcelona, ha estat catedràtic de Literatura espanyola moderna i contemporània a la de Lleida. Estudiós de la literatura dramàtica catalana i espanyola del segle XVIII i començament del XIX. Ha publicat *El sainete en la segunda mitad del siglo XVIII. La muesa de Talía* (1994), *Los sainetes de González del Castillo en el Cádiz de finales del siglo XVIII* (1996), *Cartellera del Teatre de Barcelona (1790-1799)* (1999), *El teatro en Barcelona entre la Ilustración y el Romanticismo o las musas de guardilla* (2000), *De amor y política: la tragedia neoclásica española* (2006) i *Caminos del teatro breve del siglo XVIII* (2010). Ha editat els dos volums de *El teatro español del siglo XVIII*, i, en edicions crítiques, *Sainetes de Ramón de la Cruz*, *Tragedias de Nicolás Fernández de Moratín*, *El teatro burlesc català del segle XVIII* i, amb Alberto Romero Ferrer, *Sainetes escogidos de Juan Ignacio González del Castillo*. És autor d'*Història del teatre a Catalunya* (2006) i de l'assaig *Pensant el riure* (2013). S'ha interessat igualment per la poesia catalana i castellana contemporànies: *Antologia de la poesia eròtica catalana del segle XX* (1977); *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*, amb Vicenç Altaió (1980); *Joan Vinyoli* (1985); *L'agulla en el fil. (Poesia catalana 1980-1986)* (1987); *La fotografía de una sombra. Instantáneas de la generación poética de los cincuenta* (1993), *Entre el simi i Plató. Pel curs poètic contemporani* (2008) i *La poesia catalana i el silenci. Tot dient el que calla* (2015). Com a poeta i escriptor, ha obtingut diversos premis, com ara el "Joanot Martorell" de narrativa, el "Serra d'Or" i el

Cavall Verd” de la crítica, l’“Ovide” al millor llibre de poemes traduït al francès o la menció especial de la UNESCO a la literatura catalana.

Joan Santanach (1973) és professor de Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona i coordinador de l’Editorial Barcino. S’ha dedicat a l’estudi de la cultura i la literatura medievals, amb una atenció especial en la figura de Ramon Llull i la transmissió de la seva obra; ha publicat diverses edicions crítiques de llibres seus, com la de la *Doctrina pueril* i, amb Albert Soler, del *Romanç d’Evas e Blaquerna*, totes dues a la NEORL. Amb Lola Badia i Albert Soler té en curs de publicació a Tamesis Books el llibre *Ramon Llull (1232-1316) as a Vernacular Writer*. També s’ha interessat per l’estudi dels llibres de cuina medievals, àmbit en el qual ha fet múltiples aportacions, incloses edicions del *Llibre de Sent Soví* i del *Llibre d’aparellar de menjar*. Ha publicat alguns estudis sobre la literatura del segle XIX i l’obra de Jacint Verdaguer, i ha participat en l’edició de l’*Epistolari català* de Joan Miró. Té en preparació l’edició dels fragments conservats de la traducció catalana medieval del *Tristany* en prosa.

CARACTERÍSTIQUES TÈCNIQUES DE L’EDICIÓ

Format: 16,3 x 24,6 cm | Pàgines: 632 | Tiratge inicial: 2.000 exemplars | PVP: 39,50 €

COL·LECCIÓ:

Volum I: *Literatura medieval (I). Dels orígens al segle XIV*, direcció de Lola Badia

Volum II: *Literatura medieval (II). Segles XIV-XV*, direcció de Lola Badia

Volum III: *Literatura medieval (III). Segle XV*, direcció de Lola Badia

Volum IV: *Renaixement, Barroc i Il·lustració*, direcció de Josep Solervicens

La ***Història de la Literatura Catalana*** és una obra coeditada per **Enciclopèdia Catalana**, que n’ha estat la impulsora, **Editorial Barcino** i **l’Ajuntament de Barcelona**.